

Francesc Riera i Figueras

**IMMERSIÓ EN
LA MANRESA IGNASIANA**
Sis contemplacions

IMMERSIÓ EN LA MANRESA IGNASIANA

SIS CONTEMPLACIONS

Francesc Riera i Figueras

1. LA COVA DE SANT IGNASI	3
2. IGNASI FERIT A PAMPLONA	7
3. MONTSERRAT: TRES ACCIONS FUNDANTS	11
4. PRIMER PERÍODE, MANRESA	15
5. SEGON PERÍODE, LA FRAGILITAT D'IGNASI	21
6. TERCER PERÍODE, TOT ÉS GRÀCIA!	27
ANNEX FOTOGRÀFIC	33

Nota: Les fotografies que es relacionen al llarg del text les trobareu al final del quadern en l'annex fotogràfic.

Francesc Riera i Figueras, sj. Ha estat director de Cristianisme i Justícia des de gairebé els inicis i al llarg de 25 anys, i després de la Cova de Sant Ignasi de Manresa. Actualment coordina la col·lecció de quaderns d'espiritualitat ignasiana EIDES. Relacionat amb barris populars ha preparat materials pedagògics de comentaris sobre els evangelis sinòptics (5 volums editats en català i castellà). Té diverses publicacions sobre Exercicis a la Vida Quotidiana, entre les quals el quadern publicat dins aquesta mateixa col·lecció *Acompanyament en els Exercicis en la Vida Quotidiana (EVQ)*, EIDES núm. 55.

Edita: Cristianisme i Justícia - Roger de Llúria, 13 - 08010 Barcelona
Tel. 93 317 23 38 - E-mail: info@fespinal.com - www.cristianismeijusticia.net
Edició: Anna Pérez i Mir - Correcció: Núria Garcia Caldés
Maquetació: Pilar Rubio Tugas - Juny 2017

Imprimeix: Ediciones Rondas S.L. - Dipòsit Legal: B 16350-2017
ISBN: 978-84-9730-397-2 - ISSN: 2014-6531 - ISSN (virtual): 2014-6558
Imprès en paper i cartolina ecològiques

Protecció de dades: La Fundació Lluís Espinal us comunica que les vostres dades estan registrades a un fitxer de nom BDGACIJ, titularitat de la Fundació Lluís Espinal. Només es fan servir per a la gestió del servei que us oferim i per mantenir-vos informat de les vostres activitats. Podeu exercir els drets d'accés, rectificació, cancel·lació i oposició dirigit-vos per escrit a c/ Roger de Llúria 13, 08010 Barcelona.

1. LA COVA DE SANT IGNASI

Ignasi hi devia passar moltes hores de recés, pregària i penitència, especialment en el seu tercer període manresà, el període de les grans il·lustracions. No hi devia dormir més que excepcionalment. El seu capteniment no és el de l'eremita, com ha volgut considerar algun biògraf de la primeríssima època. El seu habitatge habitual era l'Hospital de Santa Llúcia, entre els pobres.

1.1. Primer, la història

Abans de cada contemplació, en els Exercicis, sant Ignasi proposa que partim del «fonament vertader de la història» [EE 2] per tal que la nostra contemplació no vagaregi ingènuament quan ens convida a recrear l'escena de l'Evangelí. També en aquest quadern, abans de cada proposta de contemplació del sant Ignasi manresà proposarem unes notes històriques que permetin contextualitzar la contemplació.

1.1.1. Els dies d'Ignasi a Manresa (1522-23)

Començarem les nostres contemplacions per la Cova, com el lloc que ha

esdevingut més significatiu de la Manresa ignasiana [Foto 1].

Al damunt d'un bell sector de conreus, les Hortes del Corcó, a 32 m sobre el Cardener, enmig de l'anomenada Vall del Paradís, al puig de Sant Bartomeu, Ignasi trobà un lloc apartat on retirar-se, un espai de més soledat per a la seva pregària i penitència.

Es tracta d'una de les múltiples balmes excavades al període del terciari per l'erosió del riu, i no era d'accés fàcil [Foto 2]. Ignasi hi va arribar travessant un caminal entre maleses, esbarzers i ortigues, un camí que passaria pel que actualment és el lateral dret del Santuari i l'Avantcova. La Cova era com un balcó en el rocam, damunt el riu i amb l'esplendorosa vista de Mont-

serrat, més o menys tamisada per espesses herbes i arbustos que creaven un efecte de calma i soledat. Per entrar a la Cova, un espai molt més petit que l'actual i de poca alçada, calia ajupir-se.

És possible que l'assabentés d'aquest indret el prior de Sant Pau, que al mateix temps tenia cura de l'Hospital de pobres on Ignasi sojornava. D'antic, aquest priorat disposava de llocs solitaris per al retir dels seus membres en balms del Cardener. Per tant, la Cova podria ja haver estat utilitzada per aquells religiosos.

Eren terrenys propietat de Bartomeu Roviralta, mercader manresà. El seu nebot i hereu Maurici Cardona testifica en els processos de canonització del 1606 que la Cova estava «sota una roca, situada en un tros de terra del meu domini, coberta de malesa i espines, i per un forat es veia Montserrat». Testifica, com també feren altres testimonis, que el seu oncle moltes vegades havia vist Ignasi en pregària a la Cova [Foto 3].

Al cap de poc que Ignasi hagués marxat de Manresa, les persones amigues plantaren a la punta més alta de la roca de la balma una creu petita i senzilla. En l'Acta del 1602 de donació de la Cova a Lucrècia de Gralla, el donant Maurici Cardona testificà que «sobre la Cova del Sant hi havia una creu de fusta».

1.1.2. Apèndix. La Cova va esdevenint «santuari»

El 1598, en un sermó a l'església de Santa Maria de la Seu, el caputxí Jeroni Forés retreu a la ciutat la desprotecció de la Cova. Els consellers fan que s'hi enforteixi la tanca. El 1601

s'hi col·loca una imatge d'Ignasi i una llàntia, i a l'exterior, entre la malesa, una creu de fusta.

El 1603 Lucrècia de Gralla en fa donació a la Companyia de Jesús. El mateix any el bisbe de Vic, Robuster i Sala, edifica una petita capella al damunt de la Cova. Al llarg del temps, aquesta construcció es va anar ampliant i esdevingué la primera Casa d'Exercicis.

Per la banda del riu l'espai es va fer tancar amb un mur amb una finestreta que mirava a Montserrat i es canvià la porta (al cap de poc, el 1625 s'hi posà la tercera, la que es conserva a l'avantcova). La ciutat hi va fer arranjar el camí d'accés.

1606. Els jutges del procés de canonització testifiquen haver comptat a l'interior de la Cova cent trenta «presentalles». Els diumenges s'hi encén una llàntia. El recinte és tan petit que només hi caben deu visitants, per això s'hi amplia l'espai (fins a 6,50 m x 1,75 m x 2,10 m d'alt). El 1660 s'allargassa novament fins als 11,50 m i es rebaixa un xic més el terra.

Amb data del 1666, quedà acabada la façana barroca exterior i en pocs anys s'enllestí l'ornamentació interior amb l'altar i el retaule (1670), tot plegat obra de l'escultor Joan Grau, amb el seu fill Francesc i el seu deixeble Josep Sunyer.

1.2. Entrem a la Cova...

...i ho fem amb una profunda reverència, com ho han fet milers i milers de pelegrins al llarg de cinc-cents anys. Com ho feia el Pelegrí de Loiola que

hi venia buscant el Silenci Profund i on quallaren els seus Exercicis Espirituals.

Abans, hem travessat lentament l'avantcova. Hem anat caminant damunt uns mosaics que reproduïen el nostre “desig essencial”: viure, com el gira-sol, “girats vers el sol” (*vertitur ad Solem*). Dos magnífics àngels de bronze (J. Llimona, 1910) ens acullen en entrar a la Coveta. Al terra, el mosaic ens crida l'atenció: «*locus in quo stas, terra sancta est*» (ets en lloc sant!). Som convidats a entrar-hi amarats de silenci, pau, reverència... pregària.

Com Ignasi, venim carregats de la nostra història, amb la seva bellesa i lletjor, amb els desitjos més profunds del cor. Volem, com el Pelegrí, trobar-nos amb Jesús, el Senyor. Seiem, ens agenollem, ens postrem... restem drets...! El mateix feia fa cinc-cents anys Ignasi de Loiola.

Som en una balma excavada al terciari, deixem que la llarga història i les forces tel·lúriques del lloc sant pugin, del fons de la terra, fins al nostre cor i ens llancin al cor de Déu i al cor del món. Que ens embolcalli la pregària que aquest rocam ha acumulat al llarg del temps: les roques són testimoni de les hores de pregària d'Ignasi i de les de tants pelegrins que al llarg de segles han viscut moments significatius en aquest lloc sant.

Per l'esquerra, per la banda del riu, enmig de vegetació salvatge i malesa, Ignasi hi veia els cims blaus de la serralada de Montserrat. En aquest balcó feréstec, sota la mirada de la Verge Bruna (davant la qual Ignasi havia deixat l'agressivitat de l'espasa i la vanagloria dels vestits nobiliaris), hi féu moltes hores de silenci profund. Féu “callar”

moltes coses... I pogué “escoltar” el fons del seu cor i trobar el batec del cor de Déu. I des del cor de Déu... s'anà descobrint “enviat” als altres.

Contemplem-hi Ignasi. El *retaulle d'alabastre* ens el visualitza, fa la composició de lloc [Foto 4]. S'inspira en una pintura que el P. General dels jesuïtes, M. Vitelleschi, va fer posar a la Coveta el 1617. Sant Ignasi, sota la roca de la balma, està tot ell girat significativament –fins i tot d'una manera un xic forçada– vers Maria i la Muntanya de Montserrat mentre escriu els Exercicis. Però al mateix temps també hi és present de manera del tot realista el món concret de cada dia: el pont amb un cavaller que el travessa, la basílica de la Seu, pagesos..., detalls de la flora i fauna locals: oliveres, vinya, cargols, ocells, conills, llangardaixos...

Recrea el Pelegrí en les seves hores de pregària “girat vers el sol” i en un entorn que no és aliè a les minúcies de la vida. En el silenci del seu cor a la Cova li van quallant els grans trets dels Exercicis que, com comprovarem tot seguit, viu en la complexitat del seu dia a dia.

El retaule està flanquejat per dos àngels músics, una subtil invitació a escoltar la música que aquest indret desprèn.

Contemplem encara tres detalls més:

1) L'esmalt del *Sagrari* (M. Nogueira, 1955): recrea el pessebre de Betlem, amb Ignasi present com un personatge més, tal com ho proposen els Exercicis quan demanen que l'exercitant sigui present a l'escena i es faci contemporani dels fets [EE 114].

2) Les dues *creus gravades* a la roca, atribuïdes a sant Ignasi. Hom pot

pensar que una és la del Crist i l'altre la d'Ignasi o del que és a la Coveta pregant.

3) *Mosaics del terra* amb elements vegetals. Cal destacar la font de l'aigua viva que deleja el cérvol assedegat (Salm 42) i que escenifica el desig

d'Ignasi i de l'orant a la Cova; i encara la serp enganyosa que s'amaga entre la malesa [EE 334] i que Ignasi hagué de desemmascarar.

Tot invita a concedir-nos una estona de silenci. Que el Silenci de la Cova ens amari.

INVITACIÓ A LA PREGÀRIA

T'animes a entrar a la teva cova interior?

En tot cas, entra-hi pacíficament, a poc a poc. No tinguis pressa. El nostre cor i el cor de Déu tenen els seus temps. Relaxa't, deixa't amamar de Silenci.

a) Permet que des del fons del teu cor brolli la gran pregunta: quin sentit té la meua vida?, en què està posada?

- No t'acontentis amb una resposta superficial. Ves baixant, com un bon espeleòleg, a la teva cova interior.
- Rere tot el que fas i vius: qui ets realment? Què esperes de la vida? Què és el que vols? Què és el que desitges en el fons, enmig del brogit del cada dia, del treball, la família..., dels possibles voluntariats, serveis...?

b) Pot ser que, en aquesta primera baixada a la teva cova interior, et surti una resposta difosa, poc concreta..., ja s'anirà enfocant!

- A mesura que baixis a la teva fondària et trobaràs alhora amb tu i descobriràs el Rostre de Déu.
- Troba-t'hi a gust, mentre et vas preguntant com feia aquí mateix el Pelegrí: què somnio per a la meua vida?
- I encara més: què somia Déu de mi?

c) Acaba amb una profunda reverència a Déu, com tantes vegades va fer aquí Ignasi. Una reverència interior (i potser exterior...!). Tal vegada et vindrà de gust resar un parenostre, fixant-te en cada paraula, com ensenyava a fer Ignasi. O una avemaria a Maria de Montserrat, la muntanya que Ignasi veia entre la malesa que encobria la balma. O el Salm 42, que està representat al mosaic del sòl de la Cova: «Com la cérvola deleja l'aigua».

- O potser, fins i tot, seria adient llegir la *Utopia* d'Ignasi de Loiola, el *Principi i Fonament* [EE 23], que és com la “visió” que encapçala els seus Exercicis Espirituals. Probablement n'ets lluny, però frueix d'aquesta “utopia de la llibertat”.

2. IGNASI FERIT A PAMPLONA

«Fins als vint-i-sis anys només vivia per les vanitats del món, i el seu delit eren sobretot els exercicis d'armes i tenia un desig gran i va d'honra» [Au 1].

2.1. Repassem breument la seva història fins a la ferida de Pamplona

2.1.1. D'Euskadi a Castella: Arévalo

Al voltant dels 15 anys (ens situem cap a l'any 1506) la seva família tingué l'oportunitat que Iñigo visqués i s'eduqués en l'entorn familiar del comptador major dels Reis Catòlics, Velázquez de Cuéllar, tant en el palau familiar d'Arévalo com en les diverses corts castellanes en què el comptador, amb la seva família, havia de fer estada llargues temporades.

Acostumat a les petites valls del seu país, devia quedar impressionat per la immensitat castellana, la casa torre de Loiola li devia semblar ben poca cosa davant els palaus on ara sojorna. Amb la família del comptador hagué de passar temporades a la cort d'Isabel, de

Ferran, de Joana la Boja, de Germana de Foix (segona muller del Rei Catòlic)... S'estava educant per ostentar alts llocs de comandament que la noblesa exercia tant en el món del govern com en el de les armes, en aquells dies íntimament vinculats.

Sense quasi adonar-se'n, l'adolescent i el jove Iñigo va creant tota mena de relacions amb la gent de més alt nivell, juntament amb els altres fills del comptador, que a mesura que creixen reben responsabilitats.

Va fent l'aprenentatge de les diverses disciplines que en aquella època preparaven per a exercir els alts càrrecs del govern. Va haver d'aprendre els oficis de l'escripció, de les lleis, de la diplomàcia, de l'economia, de les armes, de la música.

És fàcil imaginar els seus 10 anys a Arévalo, com va creixent, com va for-

mant el seu caràcter i la seva personalitat. Un xicot eixerit, esforçat, magnànim, un jove en qui molts ja comencen a posar esperances. Ell té la voluntat concentrada a guanyar fama, honors, càrrecs del més alt nivell... Un jove, al mateix temps, disposat a situar-se més enllà de paràmetres morals i cívics. Una sola escena servirà per il·lustra-ho. Durant el Carnaval del 1515 a Azpeitia, amb el seu germà capellà, la devien fer grossa, perquè és acusat de “crims enormes”. Perseguit per les autoritats de Guipúscoa, fuig de Loiola i es refugia a Pamplona. El jove Iñigo deuria tornar a Arévalo a gallejar de les seves fatxenderies entre els companys de la cort. D’aquests primers temps, el P. Polanco, gran amic i col·laborador seu, va dir que era «desordenat en el joc, en el tracte amb dones i en els duels».

A Arévalo va créixer i es va preparar per poder assumir altes responsabilitats. Hom l’imagina amb una gran dedicació, seriositat i magnanimitat en la formació. Allà aprengué a viure amb els grans del món. Nosaltres diríem: format als millors col·legis i universitats, convivint amb les famílies de més nivell, amb l’afany de pujar tot el possible en la vida. Un típic “trepa” del segle XVI.

2.1.2. *La ferida de Pamplona*

Caigut en desgràcia primer, i mort al cap de poc (1516) Velázquez de Cuéllar, Iñigo ja no té futur en el món del comptador major. Però s’ha creat prou relacions per trobar un futur, potser millor. En concret, la viuda de Velázquez s’esmerça a trobar-li un nou patró, poderós. Serà el virrei de Navarra, regne conquerit i annexat fa poc a Castella

contra la voluntat d’una bona part dels navarresos.

Iñigo es trasllada el 1517 a la cort del duc de Nájera, primer virrei de Navarra, Antonio Manrique de Lara. Per a molts dels navarresos el duc és un intrús, i el Loiola li fou un braç dret en la difícil tasca diplomàtica de fer viable l’annexió. El jove, format en el món de la política i l’administració pública a Arévalo, comença a jugar fort, i per la seva capacitat li encomanen la gestió de temes de gran complexitat. En la seva nova comesa es mostra hàbil diplomàtic en l’intent de crear acords que confirmin la conquesta. Però l’afany esdevé infructuós.

Enric Albret, fill del destronat rei de Navarra, reivindica la corona. Francesc I de França li dona suport. El 18 de maig arriba el gruix de l’exèrcit franconavarrès. El Loiola agafa el comandament de la ciutadella de Pamplona, després que els caps militars decideixen que cal capitular. La resistència és ferotge fins que una bala francesa fractura la cama d’Iñigo i tot el deler de resistència. Una bala enemiga o una bala amiga? Fou el 20 de maig de 1521 [Foto 5].

Els francesos, victoriosos, tracten el ferit cavallerosament, impressionats de la seva valentia i noblesa, i fan que se li apliquin les primeres cures fins que és possible traslladar-lo a Loiola.

Per acabar aquest epígraf afegirem que segurament va haver d’acompanyar el duc a Valladolid i a Barcelona. El primer viatge, per a la jura de Carles I, i el segon per rebre a la catedral de la Ciutat Comtal l’orde del Toisó d’Or. És un home del tot introduït en els alts nivells polítics.

Afegim també que indicis diversos fan pensar a alguns historiadors que en

aquest període Ignasi tingué una filla il·legítima.

2.2. Cap a l'interior d'Ignasi. La seva «carrera professional» en crisi

Una bala...!

Davant l'escultura del ferit de Pamplona¹ cal fixar-se en el rostre d'Ignasi, arribar al seu cor frustrat. Mirem detingudament els seus embenatges improvisats. Imaginem els seus pensaments... si és que el dolor li permet pensar! Dolor físic immens. L'home fort i valent és ara caigut, derrotat. De terra estant assaboreix el calze amarg del dolor físic, del fracàs professional... La bala francesa li ha triturat la cama i també l'honor, la grandesa... i posa en qüestió el seu futur.

Mirem la llitera, haurà de fer quilòmetres per camins no sempre fàcils. Podem entrar en l'ànima d'aquell ferit, que comença a ser "Pelegrí". Els francesos el tracten cavallerosament i el fan portar a casa seva, al País Basc profund.

Loiola (juny 1521 a febrer 1522). La cama no ha quedat gens bé de les cures fetes a Pamplona i li caldrà suportar la carnisseria que implicava en aquell moment desencaixar els ossos i tornar-los a encaixar. La mala salut s'agreuja fins que el 24 de juny sembla que la mort el ronda. Tanmateix aquella mateixa nit inicia la millora. Un cop guarit, com que un os li sobresurt i li

impedeix calçar amb la dignitat que ell desitja es fa operar novament. Amb gran ensurt de metges i familiars es fa serrar l'os que sobresurt. Una operació ja no per necessitat, sinó per vanitat. Per no perdre imatge està disposat a martiritzar-se. Resisteix sense lamentacions la nova agressió feta sense anestèsia.

Li toca ara un procés llarg de recuperació. Per passar l'estona demana llibres de cavalleries, però s'ha d'acontentar, desil·lusionat, amb Vides de Crist i dels sants, que a poc a poc li van resultant summament suggerents. En les llargues estones buides comença a fer plans de futur en la línia del seu currículum d'honors: una altíssima dama amb qui es casaria, unes gestes glorioses que duria a terme... En altres moments es troba "tocat" per dintre amb les propostes de Crist i dels sants que ha llegit en els llibres. Aleshores, a poc a poc, comença a formular la gran pregunta pel sentit de la vida.

Progressivament va quedant sorprès en constatar que la lectura li causa un molt bon gust interior que se li manté hores i hores, i que en canvi quan pensa en el seu futur d'honors el gust interior que en rep no se li allargassa tant com quan ha estat sobtat per la vida de Crist i dels sants. Acaba de fer una de les seves descobertes més importants: el discerniment d'esperits, clau central del Exercicis Espirituals i de la Companyia de Jesús.

En què està posada la meua vida? És el meu "currículum" el que em farà profundament jo, profundament feliç,

1. És prou conegut el bronze de l'escultor barceloní i manresà Flotats, que hi ha a l'entrada de la Santa Casa de Loiola. El guix que serví de motlle per fondre'l es troba a la Casa d'Exercicis de Manresa. Contemplarem l'escena amb l'ajut d'aquest grup escultòric [Foto 5].

em farà de Déu...? Però tanmateix, ¿com deixaré la vida que he respirat des de petit i on he tingut tants èxits i he guanyat tanta anomenada?

Quan hom ha baixat al fons de la seva vida es pot plantejar les grans preguntes i les pot respondre. ¿Quin sentit té una vida tota ella muntada sobre l'“escalar” en el prestigi del món, perseguint els llocs de poder? És el moment de la “conversió” que queda tan ben expressat a Loiola a la sala de la casa torre on passava el seu temps,

ara esdevinguda “capella de la Conversió”.

Ja ho té ben madurat i decidit. Peregrinarà a Terra Santa i romandrà tota la vida a la terra de Jesús, el nou Senyor que ha descobert i que l'ha emocionat mentre llegia la *Vida de Crist*. I ho farà emulant la *Vida dels Sants* que ha llegit al *Flos Sanctorum*.

Li cal anar a Barcelona a embarcar-se cap a Roma i treure els permisos per a la peregrinació. Vol passar pel Santuari de Montserrat.

INVITACIÓ A LA PREGÀRIA

Una bala enemiga o amiga?

Estigues una bona estona al costat de l'Ignasi ferit, derrotat. Imaginant l'escena exterior i la seva vivència interior...

a) I estigues també davant de Jesús, el Senyor, interroga't pel sentit de possibles ferides teves, per bales que t'hagin nafrat.

- És possible que en la teva vida hagis viscut ensopegades, marrades..., potser t'han fet la traveta... Són bales que han fet malbé moltes coses.
- No sobraria pas que n'identifiques unes quantes, que en fessis una mena de llista.
- Probablement no ha estat gens fàcil assumir-les.

b) Després, amb tota honestetat, com Ignasi enmig del llarg silenci de la seva casa de Loiola quan es recuperava de la ferida, et pots preguntar:

- Han estat bales amigues o enemigues? M'han fet despertar d'inèrcies, somnis, superficialitats?
- Potser aquestes bales de canó ens fan arribar, com li va passar a Ignasi, a racons del cor que no havíem tocat mai, o no havíem assumit. En tens experiència? És moment per recordar allò de Santa Teresa: «Dios escribe recto con renglones torcidos»...

c) Per acabar, prega imaginant la cambra de la Santa Casa de Loiola. El ferit es formula les grans preguntes de l'existència:

- En què està posada la meua vida? És el meu “currículum” el que em farà profundament jo, em farà de Déu...? Quin sentit té una vida tota ella muntada sobre el “pujar” en el prestigi del món, perseguint els llocs de més poder del món?
- Pots acabar demanant a l'Esperit que il·luminà Ignasi que il·lumini vivament la teva vida.

3. MONTSERRAT: TRES ACCIONS FUNDANTS

Al segle XVI, Montserrat és arreu un santuari rellevant, i ben familiar en els medis cortesans on Ignasi s'havia format. A Guipúscoa mateix es recollien almoines per a Montserrat; el sogre del duc de Nájera (un Cardona) havia estat escolà de Montserrat... Ja en aquell temps era per a les Espanyes, com canta *el Virolai*, «estrella de l'Orient».

3.1. La història. El darrer tram del camí ignasià

Cavalcant en una mula surt de Loiola el gentilhome ben abillat amb les seves vestes nobiliàries. L'acompanyen dos criats i el seu germà Pere, prevere, company dels aldarulls del 1515. S'aturen al Santuari de la Mare de Déu d'Arantzazu i hi fan una vetlla de pregària; tot seguit baixen a Oñate on el clergue es queda a casa d'una germana. A Navarrete cobrà del duc de Nájera uns salaris endarrerits, que repartí entre persones amb qui se sentia obligat i ajudà a la restauració d'una imatge de Maria. En aquest punt va acomiadar els dos criats i aconseguí finalment la seva desitjada soledat.

L'itinerari passa per Logronyo, Tudela, Alagón, Saragossa, Fraga, Lleida, Cervera, Igualada (on degué comprar el vestit de sac i les espardenyes del seu pelegrinatge) fins arribar a un segon santuari marià, Montserrat.

3.2. Cap a l'interior d'Ignasi

3.2.1. En el lloc emblemàtic de Montserrat viu tres accions iniciàtiques

Ens és fàcil descobrir el Pelegrí encisat tot pujant el rocam de Montserrat, enmig de les bones olors dels penyals coberts de romaní quan despunta la primavera. La natura s'ha fet el tron de

la que per ell és ara l'autèntica Reina. Enmig de la ufanosa bellesa del masís, on s'assenta el monestir, el Pelegrí viurà tres accions iniciàtiques.

a) En primer lloc, reconcilia la seva vida. Quants desitjarien reconciliar la vida! Una vida que arrossegava des "d'enormes crims" pels quals fou processat a Azpeitia, passant pel que deixen besllumar els seus records a l'ancianitat: «Fins als 26 anys visqué només per a les vanitats del món» [Au 1], i passà per manipulacions, corrupcions... amb l'únic afany de guanyar prestigi i poder.

Foren tres intensos dies de repassar tots els racons foscos de la seva història; de posar-los, amb infinita tristesa, a les mans misericordioses de Déu i rebre sacramentalment la reconciliació de mans del monjo confessor que l'atengué, Joan Chanon. Pugué deslliurar-se dels seus llòbrecs pous i pogué plorar en pau el conjunt de nicieses egocèntriques, que sovint havien ferit terceres persones. El qui experimenta aital alliberament interior neix de bell nou!

b) Despullat de la irracionalitat d'aquelles vestidures interiors, li són incòmodes i contraindicades les vestimentes exteriors nobiliàries, que cercaven aparentar una noblesa interior que no tenia. Refugiant-se en el més gran secret s'atansa a un captaire, es despulla del vestuari de prestigi, nobiliari i ostentós, i amb ell vesteix d'honorabilitat el darrer, el rebuig del món.

De la seva banda, amb una placidesa interior inenarrable, s'abilla amb una «tela de la que serveix per fer sacs..., plena de pues... llarga fins als peus» [Au 16]. Ha triat els vestits de la pobresa que el situen entre els qui no compten en el món.

c) Reconciliat amb ell mateix, amb els altres i amb Déu, ja no s'ha de defensar de res, no necessita l'espasa agressiva. Es deuria trobar caricaturesc amb una espasa, ell un pobre, un home reconciliat, sense enemics, sense cap afany de conquerir res.

Amb aquesta sorprenent llibertat interior que ha assolit, el gentilhome de Loiola es "des-armarà" cavaller en un acte de connotacions contraculturals. Amb l'estil del seu imaginari cavalleresc, segons els models per armar-se cavaller (ordenats per Alfons X a les *Siete Partidas* i pels llibres de cavalleria) la vigília de la festa de l'Anunciació de Santa Maria passa tota la nit en pregària, agenollat davant l'altar de nostra Senyora [Foto 6]. Es desarma, deixa l'espasa, signe de poder i agressivitat, als peus de la Moreneta. Als peus de Santa Maria ha canviat de senyor, de paradigmes, d'interessos, de futur. Ha estat la nit del 24 al 25 de març de 1521.

3.2.2. *Trescant per la Muntanya cap a Manresa*

Lliure del seu món intern irreconciliat, ple d'ombres, descarregat de l'afany de "prestigi", desposseït del "poder" que simbolitza l'espasa, el Pelegrí se sent profundament àgil. És un home nou. Es devia trobar ben reflectit en les paraules que *el Virolai* diu a Nostra Senyora: «Amb vostre nom comença nostra història».

L'albada de la festa de l'Anunciació (25 març), després d'oïr la primera missa del Santuari, hom l'imagina baixant pels senders feréstecs de la muntanya amb una felicitat que no havia experimentat mai. Se sent volar

com mai no havia sentit, “sol i a peu”, “lleuger d’equipatge”. Coixejant, amb un deix de dolor a causa de la cama ferida, però desbordant una estranya llibertat acabada de rebre.

A l’alçada de l’Ermita dels Apòstols (l’actual plaça dels Apòstols, on aparquen els autobusos a l’entrada a Montserrat) es troba amb unes dones a qui pregunta per algun hospital de pobres on hostatjar-se uns pocs dies. Vol acabar d’assaborir reposadament les experiències montserratines i prendre’n nota en el llibre de “pàgines blanques” que es va fer enquadrar a Loiola i que guarda molt sigil·losament.

Li ofereixen posar a l’Hospital de pobres de Santa Llúcia a Manresa, del qual Jerònima és justament l’hospitalera. En acostar-se a Manresa, les dones tindran cura de distanciar-se del

jove Pelegrí per estalviar enraonies de la gent.

Mentre fan la baixada, sobtadament un gendarme atura el plàcid caminar del Pelegrí: «Vàreu regalar un luxós vestit senyorial a un captaire, que afirma haver-lo rebut fa poques hores, d’un jove noble?». Al Pelegrí se li escolen, davant l’autoritat, unes llàgrimes pel miserable a qui féu mal sense pensar-hi en lliurar-li les robes aristocràtiques per vestir-se de pobresa...!

Fa només deu mesos que el Pelegrí formava part de l’autoritat. Ara sorprenem el fogós lluitador de Pamplona amb llàgrimes als ulls. La convalescència passada en la seva casa torre de Loiola, el llarg silenci del camí fins a Montserrat, les seves experiències fundants a la Muntanya li han anat clivellant durícies externes i internes de la personalitat.

INVITACIÓ A LA PREGÀRIA

«Gran coratge i liberalitat» [EE 5] tot contemplant la serralada de Montserrat

Contemplo Ignasi baixant la Muntanya amb una llibertat interior mai tastada...! Amb «gran coratge i liberalitat». (Quina enveja que ens fa el Pelegrí!).

a) L’imagino trescant pels camins tot assaborint els dies de Montserrat: la reconciliació, l’entrega dels seus vestits a un pobre, la vetlla per “desarmar-se” cavaller. Ara, fruit de la llibertat de Déu, baixa la Muntanya amb una forta pregunta: Què voleu, Senyor, de mi?

- Desbordat per dintre desitja retornar-ho tot, no es vol quedar res. Desitja la pobresa de cor, vol buidar el cor de les mil trastos que l’havien acompanyat tota la vida.
- Jo, com el Pelegrí davant Montserrat, em pregunto també: Què voleu, Senyor, de mi?
- I com ell desitjo rebre reconciliació, humilitat, ser alliberat de l’agressivitat. La llibertat de qui només té els ulls en Déu. Ho demano vivament a la Mare de Déu bruna.

b) L’imagino entrant a Manresa amb gran “coratge i liberalitat”. Els onze mesos manresans seran els seus Exercicis Espirituals.

- Jo, amb aquestes contemplacions, n'estic fent un tast. I tot em porta a pregar que sigui persona de magnanimitat en la meua vida.
 - Em pot ajudar assaborir les paraules d'Ignasi: «Al qui rep els exercicis li és de molt profit entrar-hi amb gran coratge i liberalitat / envers el seu Creador i Senyor oferint-li tot el seu voler i llibertat, / per tal que sa divina majestat, així de la seva persona com de tot el que té, / se'n serveixi conforme a la seva santíssima voluntat» [EE 5].
- c) Per acabar, miro novament les muntanyes de Montserrat. Ignasi i l'espiritualitat ignasiana poden cantar amb *el Virolai*: «I és Montserrat el nostre Sinai».
- Potser trobo que recolliria bé la meua pregària cantar per dintre algunes estrofes del *Virolai* a la Mare de Déu de Montserrat.²

2. Rosa d'abril, Morena de la serra, / de Montserrat estel: / il·lumineu la catalana terra, / guieu-nos cap al Cel. [...] Amb vostre nom comença nostra història / i és Montserrat el nostre Sinai; / sien per tots l'escala de la glòria / eixos penyals coberts de romaní.

4. PRIMER PERÍODE, MANRESA

Alliberat feliçment de la seva vida passada amb gran «coratge i liberalitat» es posa a «conquerir» la santedat.

«Venint la meva mare de Montserrat amb dos fillols seus i tres dones, va topar amb un jove vestit de pelegrí, no gaire alt, blanc de rostre, de cabell ros i de port greu i modest, que coixejava del peu dret. Demanà si hi hauria per aquells contorns un hospital on allotjar-se uns quants dies. Li va contestar que el més proper era a tres llegües, l'hospital de pobres de Manresa, i que, si volia, ella l'acomodaria i regalaria el millor que pogués. [...] Amb l'objecte de no donar ocasió de malícia, va semblar a la meva mare que el Pelegrí s'avancés i no entrés amb ella, ja que ella era vídua i el Pelegrí jove i de bon semblar, tant més com que aquell dia hi havia aplec a l'ermita de la Mare de Déu de la Guia i hi havia anat molta gent».

(Extret de les declaracions de Joan Pascual)

4.1. Història de l'arribada a Manresa

4.1.1. La “Vall del Paradís”, primera visió panoràmica de Manresa

En passar la riera de Rajadell i arribar a la vista de Manresa s'ofereix al Pelegrí un panorama grandios i bell, la “Vall del Paradís”, com de molt antic s'havia batejat la riba del Cardener, envoltada de conreus i arbreda i encerclada per turons de diferent alçada, escarpats, escalonats, amb balmes.

La vista dels edificis devia ser d'una certa grandiositat: el Pont Vell (segle x, reconstruït el segle xii); el Priorat de Sant Pau fundat pels ermitans de Montserrat el 1412 i ara depenent de Poblet; l'ermita de Sant Bartomeu, coneguda ja al segle xiii, sota la qual Ignasi trobà el seu aixopluc de pregària, la Cova; la Basílica de la Seu (1328), obra de Berenguer de Montagut, com Santa Maria del Mar de Barcelona; l'església de Sant Miquel, que ja consta en documents del segle xi; les grans es-

glésies del Carme i de Sant Domènec, de principis del XIV; l'Hospital de Sant Andreu, per als estrangers, la primitiva església del qual fou edificada el 1039; l'Hospital de Santa Llúcia amb la seva capella gòtica, documentada des del 1321; els 24 km de la Sèquia, agosarada obra d'enginyeria que forneix a la ciutat l'aigua del Llobregat portada des de Balsareny.

Quan ell hi arriba és una ciutat empobrida i disminuïda a una quarta part dels seus habitants, castigada per les guerres, la fam i les pestes dels darrers temps. La població devia rondar els 4.000 habitants.

4.1.2. Per què es quedà a Manresa

Ignasi tenia el gran desig d'anar a Terra Santa per estar-se tota la vida a la terra de Jesús. Però tanmateix ara necessitava concedir-se uns dies per pair les vivències de Montserrat i anotar-les en el llibre de què ja hem parlat, i tot seguit marxar a Barcelona per gestionar l'embarcació a Roma on volia demanar el permís per a la peregrinació. Al temps escàs que li quedava per embarcar-se, se li sumà una incidència important.

Havia estat elegit Papa Adrià d'Utrecht, que feia el camí per embarcar cap a Roma. La comitiva podia arribar a Barcelona a primers d'abril. Però l'havia avançat una afluència de persones il·lustres que desitjaven retre-li homenatge. L'últim que vol Ignasi en aquest moment és coincidir amb el seguici de funcionaris i nobles de la cort de Castella, molts d'ells prou coneguts i col·legues i tot.

Sigui, doncs, per la seva necessitat d'aprofundir l'experiència espiritual

montserratina, sigui pel desig d'obviar aquells prohoms, o bé encara per les dificultats d'accés a Barcelona (complicat a causa de la pesta), la qüestió és que els pocs dies que preveia romandre a Manresa se li van convertir en onze mesos.

4.2. La geografia dels primers dies manresans d'Ignasi.

Una visita contemplativa

Aquest apartat vol ser com una mena de «composició de lloc» [EE 47] que doni vida a la contemplació dels onze mesos manresans d'Ignasi [Foto 7].

L'acompanyarem fent el probable trajecte del seu primer dia i mirarem d'assaborir aquests llocs sants ignasians, «com si jo fos present» en l'escena, tal com ho proposa la pedagogia de les contemplacions dels Exercicis [EE 114].

4.2.1. Fent el probable itinerari del primer dia

a) *La Guia* [Foto 8]. Comencem asseguts davant el riu que va veure Ignasi en arribar a Manresa el 25 de març de 1522, la festa de l'Anunciació. És migdia, el Pelegrí ja és a la riba del Cardener. Ha sortit de Montserrat a trenç d'alba, lliure com mai no s'havia sentit. És dia de romiatge a l'ermita, que aleshores estava situada per on actualment passa la carretera i la via del tren; avui es conserva ampliada, una mica més amunt, al barri de la Guia.

El Pelegrí s'atura una llarga estona a l'ermita i davant la Creu, barrejat entre els romeus. Els que van testificar

en els processos de beatificació expliquen que fou una estona de gran intensitat interior. Hom l'imagina pregant a Santa Maria de la Guia que el guiï en aquesta nova etapa que comença.

Qui acompanya l'itinerari d'Ignasi també desitja ser guiat en el seu propi camí interior, com ho va ser el Pelegrí de Loiola.

b) *El Pont Vell* [Foto 9]. Descansat físicament i recomfortat interiorment a la Guia, travessa el pont centenari, accés a una ciutat que li serà, com ell deia, la seva «Església primitiva». El Pelegrí del segle XVI, igual que el pelegrí del segle XXI, travessa el pont, lentament, pausadament, paladejant una infinitat d'experiències interiors, desitjant que sigui un camí que l'introdueixi en la profunditat de la veritat i la llum de Déu.

c) *Capella de Sant Marc*, del segle XV, del gremi de blanquers. Com farà tantes vegades davant les creus i les ermites de l'entorn, sant Ignasi potser ara s'atura, fa silenci i prega.

d) *L'home del sac*. En el seu camí cap a l'Hospital de pobres de Santa Llúcia ha de passar pel carrer Montserrat (l'actual Via de sant Ignasi era una torrentera, el Torrent Mirable). Aviat, pels carrerons de la ciutat, la canalla li dirà "l'home del sac". És fàcil imaginar l'antic magnat de la cort castellana convertit en un més dels pobres de la vila que s'alimenten de l'almoina que han pidolat.

El que tota la vida havia cercat els millors llocs d'honor i poder en la governança del regne de Castella ha traspasat la frontera, ha creuat molts

ponts i s'ha situat entre els últims de la terra.

e) *Hospital de pobres de Santa Llúcia*. Aquí va viure la major part del temps en els seus onze mesos manresans, menjant amb els pobres, servint els malalts, pregant a la Capella adjunta... i, en els seus últims mesos a Manresa, proposant els primeríssims Exercicis Espirituals als esglaons d'entrada a la Capella.

És fàcil imaginar un petit hospital per a pobres, malalts, passavolants... del 1522 [Foto 10]. Ignasi hi visqué habitualment, menjà amb els pobres, els portà les caritats que com a pidolaire havia recollit, tingué cura dels malalts, els rentà... Movent-nos per l'interior de l'Hospital i la seva Capella [Fotos 11 i 12], hom recorda el gentilhome, esdevingut un pobre pidolaire, amic dels pobres i servidor dels malalts. El Pelegrí va experimentat vivament que hom es troba amb el Misteri de Déu tant en situar-se entre els últims de la terra en un hospital de pobres com pregant extasiat a la seva Capella.

Nosaltres ens asseiem una estona per deixar descansar les vivències de la nostra visita.

f) *La basilica de la Seu*. Després d'allotjar-se a l'Hospital, el Pelegrí devia travessar el portal de Santa Llúcia de la muralla i després pujar pel carrer de Santa Llúcia fins a la Seu. Els testimonis en els processos asseguruen que s'hi va aturar pregant molt de temps. Aquesta majestuosa catedral i l'església dels dominics foren els dos punts principals on assistia a l'eucaristia, a les pregàries litúrgiques i on confessava i demanava consell [Fotos 13 i 14].

El pelegrí del segle XXI, fascinat davant l'esplendor gòtic, s'atura i imagina els sentiments interiors d'Ignasi en aquest primer dia manresà.

g) *Els primers dies*, Ignasi buscava una solitud que no sempre trobava a l'hospital. Aviat es va allotjar al portal de la casa Canyelles, sota l'escala (al carrer de Sobrerroca, 30), acollit per la família. Aquest lloc li resultà inspirador (com si fos un sense sostre) per reflexionar i escriure sobre l'experiència de Montserrat.

4.2.2. *Un estil de vida contracultural*

Asseguts tranquil·lament en qualsevol dels llocs esmentats, la nostra visita contemplativa proposa ara imaginar l'estil d'aquest Pelegrí, de l'"home del sac".

Ja en els dies de la seva convalescència a Loiola, s'havia promès emular els grans sants i ascetes de la història: «Si sant Francesc, si sant Domènec... féu això, jo també ho he de fer» [Au 7]. Les primeres passes de l'Ignasi manresà el menaren pels camins d'aquesta emulació, santa i ingènua.

Pocs mesos enrere només buscava honors, sobresortir... I tenia una preocupació sorprenent per la seva imatge (recordem la segona operació a Loiola, quan es va fer tallar un os del peu per poder calçar bé la bota). Ara farà tot el contrari. Es despreocuparà enterament de l'aparença física deixant-se créixer cabells i ungles, antany tan curosament tractats; se'l veu deixat, amb poca higiene personal, "fet una pellerina"... com mai no hauria sospitat mesos abans. Ha creuat "línies vermelles", s'està autodemostant que ha canviat de bàndol, que s'ha situat a l'altre can-

tó de la història, amb els darrers i amb Jesús.

Fa set hores de pregària al dia, a més de la Missa i les Vespres a la Seu o als Dominics. Diu ell mateix: «A Manresa captava cada dia, no menjava carn ni bevia vi encara que n'hi donessin. Els diumenges no dejunava, si li donaven una mica de vi en bevia. I, com que havia estat primmirat amb la seva cabellera, va determinar abandonar-la al seu natural, sense pentinar-se, ni tallar-se-la, ni cobrir-se-la amb res ni de nit ni de dia. Igualment es deixava créixer les ungles dels peus i de les mans, perquè també en això havia estat primmirat» [Au 19].

És ben bé una imatge contrària a tot el que havia estat el seu món cultural.

Viu feliç, en plenitud, amb el seu silenci interior davant Déu. El seu estat és de tranquil·litat, alegria, i sent una gran consolació en aquesta nova manera de fer i ser. Ell mateix dirà d'aquells dies: «Fins aquest temps sempre s'havia mantingut gairebé en un mateix estat interior, amb una alegria sempre constant». Però afegirà: «No tenia cap mena de coneixement de coses interiors espirituals» [Au 20].

4.2.3. *Probable cronologia de la primera etapa manresana (25 de març a mitjan juliol de 1522)*

Arriba a Manresa el 25 de març i s'hostatja a l'Hospital de pobres. Al cap d'uns cinc dies, perquè pugui fruit de millor soledat, el reben al convent dels dominics (a l'actual plaça de Sant Domènec), però, cercant encara més soledat, la família Canyelles li deixa un espai sota l'escala de casa seva. Cap al 20 d'abril torna a l'hospital, segura-

ment quan devia haver enllestit la feina de recollir les vivències de Montserrat, una tasca per la qual s'havia desviat a Manresa. Però, contràriament a la previsió, no se'n va a Barcelona.

4.3. Cap a l'interior d'Ignasi

Ignasi arriba a Manresa amb un profund desig de conquerir la santedat, l'honorabilitat, amb el desig de servir el seu nou Senyor (el Rei Etern) amb més intensitat encara, que la que havia demostrat tenir en el servei dels reis temporals. Tota la vida havia estat un conqueridor del seu estatus, i durant la convalescència de Loiola gaudia pensant en els esforços que faria per “pujar” encara més en el servei a grans senyors, i el casament amb una princesa d'altíssima dignitat.

Arriba a Manresa «ignorant de les coses de Déu» [Au 20], sense capacitat de discerniment, amb un fort desig de

fer coses grans pel Senyor. En el fons traspua encara autocentrament, narcisisme. Necessita mirar-se al mirall i veure's honorable, amb la nova honorabilitat que ara somia, tan diferent de la que havia viscut a les corts castellanes. El tema continua essent ell, la seva imatge “honorable”, que creu que pot conquerir amb la seva força, amb les pròpies capacitats i possibilitats.

Els seus quatre primers mesos són de gran fervor i serenitat espiritual, de gran equilibri i magnanimitat. Però aviat se li farà evident que no conquesta la santedat, que, en tot cas, el que ha conquerit és la baixada a l'amargor dels seus pous interiors, foscos, que creia reconciliats a Montserrat. D'algun manera, encara és el fariseu de la paràbola, ha de passar a autocomprendre's com a publicà i tanmateix acceptat i abraçat per Déu. Ignasi està fent els seus Exercicis espirituals...!

Descobreix que no és l'omnipotent conqueridor. Estem iniciant una segona etapa manresana.

INVITACIÓ A LA PREGÀRIA

“L'home del sac” gaudeix d'haver passat a l'altre cantó de la història

En els Exercicis, Ignasi proposa començar la pregària adorant, acollint el Misteri Inabastable, prostrant-se davant Déu [EE 75]. Després d'aquest preàmbul t'oferim una de les múltiples maneres de fer la pregària que ensenya en els Exercicis (en concret, la que proposa per al primer dia [EE 45-54]).

a) Amb la *memòria*:

- Recorda l'itinerari que has fet pels carrers de Manresa, els detalls, els impactes que has rebut...
- És com passar un àlbum de fotos, amb gust.

b) Amb l'*enteniment* (paraula que vol dir “*intus-legere*”: llegir per dintre l'esdeveniment):

- Pensa, valora... què significa tot plegat. Entra en el cor d'Ignasi en aquesta primera època manresana. Valora la ingenuïtat del seu tarannà

conqueridor. En treus algunes reflexions per a la teva vida?

c) Amb el *cor*, deixa't afectar.

- Admira la bellesa, la seriositat i la ingenuïtat d'aquest primer temps.
- Deixa que totes les vivències d'aquest acompanyar Ignasi reposin tranquil·les, cordialment en el teu cor...

d) Acaba amb un *diàleg* amb Jesús, «com un amic que parla amb el seu amic» [EE 54]. Probablement tindràs moltes coses a comentar-li, tant d'Ignasi com teves pròpies...

- Resa amb l'oració «Ànima de Crist». Imagina't Ignasi, enamorat del Senyor, paladejant-la tot caminant pels carrers de Manresa. La

persona de Jesús li anava sanant les ferides interiors.

Ànima de Crist, santifica'm

Cos de Crist, salva'm
Sang de Crist, embriaga'm.
Aigua del costat de Crist, renta'm.
Passió de Crist, conforta'm.
Oh bon Jesús, escolta'm!
Dins les teves ferides, amaga'm.
No permetis que res em separi de tu.
Del maligne enemic defensa'm,
a l'hora de la mort crida'm i fes-me
venir a tu,
perquè amb els teus sants et lloï
pels segles dels segles. Amén.

5. SEGON PERÍODE, LA FRAGILITAT D'IGNASI

*De l'eufòria adolescent del neoconvers
a encaixar el realisme dels propis trencaments.*

El gentilhome totpoderós comença a baixar a les aigües amargues del seu interior... i comprova la seva fragilitat. «Li vingué un pensament fort que el molestà, representant-li la dificultat de la seva vida, com si li diguessin dins de l'ànima: I ¿com podràs tu suportar aquesta vida els setanta anys que has de viure? A això –sentint que era l'enemic– respongué també interiorment amb gran força: Oh miserable, que em pots prometre tu una hora de vida?» [Au 20].

«Començà a sentir grans alteracions en la seva ànima. [...] Aleshores començà a espantar-se amb aquests canvis que no havia experimentat mai fins ara, i es deia: Què és aquesta nova vida que ara començo?» [Au 21].

5.1. La història interior. El coratjós defensor de Pamplona disposat a seguir un ca...!

Aquest període es va estendre de mitjan juliol a principis d'octubre del 1522.

L'etapa primera (la que s'ha descrit en el capítol anterior) es podria resumir a “fer” (grans penitències, coses grans) i “més” (més que els altres, més que els sants). Un fervor forassenyat, per bé que reveli gran generositat. Ignasi està espiritualitzant la seva vanitat de cavaller, ara el cavaller de Déu s'entrega al seu nou Senyor de la manera més heroica possible, amb penitències, pre-

gàries i gestes per «assenyalar-se més que ningú» [EE 97]. Busca conquerir el seu nou Senyor amb “obres”.

Tan sols feia uns quants mesos, el Pelegrí vivia només per conquistar honors, fama, llocs significatius en l'administració del regne de Castella, i ara comença a descobrir que la santedat no és una conquesta, descobreix que és un do rebut. Comprova, desconcertat, que justament el que havia conquerit eren les aigües fosques del seu interior, reconciliat d'una manera massa superficial a Montserrat.

Ben aviat se sent turmentat per la pregunta de si podrà aguantar aquest

estil de vida. Se li va esmicolant la pau que havia guanyat davant la Verge Bruna. La memòria comença a perculdir-lo escrupolosament, li va recordant moments de la seva vida que creia haver deixat enterrats a Montserrat. El continu martelleig d'aquestes evocacions demostra que la seva vida no havia estat fonament reconciliada. Cau en profunda desolació i, assetjat pels escrúpols, cerca un confès a qui repetir una i altra vegada els seus pecats; però no aconsegueix la reconciliació amb ell mateix, ni amb Déu.

Ha baixat a la profunditat del seu "pou interior". Va experimentant la pròpia limitació, la insuficiència radical per concedir-se el perdó a si mateix, la resistència per posar-se plenament a les mans de Déu i no portar, com sempre ha fet, el volant de la seva vida.

En la seva desolació repeteix a Déu que estaria disposat a seguir fins i tot un gosset, si aquest li senyalava el camí per trobar pau [Au 23]. El coratjós defensor de Pamplona disposat a seguir un ca...!

El moment més significatiu d'aquesta època és la desesperada "temp-tació de suïcidi" quan resideix en una estança del convent dels dominics (en parlarem de seguida). El qui estava acostumat a anar pel món com a conqueridor, experimenta que l'honorabilitat, la integritat, la reconciliació, la felicitat, la santedat... no es conquereixen, es reben: tot és gràcia. Serà la gran descoberta ignasiana a Manresa.

5.1.1. Vers la rendició

Ja no de la fortalesa de Pamplona, sinó de la fortalesa interior, ara no es tracta de lliurar "armes exteriors" sinó les

"armes interiors" (l'autosuficiència, jo porto el volant de la meua vida...). Aprendre a viure des de la confiança, deixar-se portar per Déu. Se li va trencant el projecte d'assolir Déu amb les pròpies forces. Estem al principi del reconeixement de la vulnerabilitat, de la constatació que "jo sol no me'n surto!". Déu li està ensenyant la desapropiació de l'ego totpoderós.

Surt del carreró sense sortida quan experimenta la inutilitat de la pròpia justícia, valentia... per abastar Déu. Deixa de fonamentar-se en el propi poder, la pròpia justícia, i es pot instal·lar en «la justícia que ve de Déu» [Rm 1,21]. Amb això comença la tercera etapa manresana d'Ignasi. Ja no necessita protegir-se de la seva realitat trencada, de les seves ombres, del seu pecat.

Li han canviat els paradigmes. Més endavant, en els Exercicis, descriurà aquesta experiència de la gratuïtat: «[...] no és cosa nostra d'aconseguir o conservar devoció crescuda, amor intens, llàgrimes, ni cap altra consolació espiritual, sinó que tot és do i gràcia de Déu nostre Senyor; i perquè no fem niu en coses alienes, i s'alci el nostre enteniment a alguna supèrbia o glòria vana, atribuint-nos la devoció o altres parts de la consolació espiritual» [EE 322].

5.2. Geografia. Contemplació del Pelegrí en quatre espais rellevants: Viladordis, l'Hospitalet dels Amigant, la Seu, Sant Domènec

La nostra contemplació del Pelegrí en aquests moments negres té, principal-

ment, els escenaris següents. Seria bo estar-s'hi unes estones contemplant el Pelegrí del segle XVI i llegint fragments de l'*Autobiografia* [20-25].

a) *Santuari de Viladordis*. Ignasi havia quedat summament descol·locat per la seva pròpia pregunta: «Com podràs suportar aquesta vida els setanta anys que has de viure?» [Au 20]. Seguint el seu tarannà voluntarista hi reacciona vivament i es dona més intensament a la penitència. Relaten els “processos” de beatificació que anà un cop més a fer pregària a la solitud del Santuari de Viladordis, on augmenta les seves aspres penitències i dejunis de manera desentenimentada. Als cap d'uns dies, en veure que no torna a l'Hospital de pobres on resideix, algunes dones el cerquen, fins que el troben a Viladordis, quasi exànime. Relaten també els processos que el dejuni fou causat pel seu escrúpol que li deia que encara no feia prou penitència [Fotos 15 i 16].

b) *L'Hospitalet dels Amigant*. El porten al petit hospital on la família Amigant acollia dos o tres malalts (l'actual capella de Sant Ignasi Malalt, a la plaça de l'Ajuntament). Allí fou cuidat uns dies fins que, prou refet, pogué tornar a la seva residència habitual, l'Hospital de pobres. El quadre que presideix la petita capella actual mostra l'afecte amb què la gent manresana el va acollir (aquí fou asilat el Pelegrí un parell o tres de vegades) [Foto 17].

c) *Basilica de la Seu*. El turmenta assiduament el record d'algunes escenes de la seva vida passada. Els escrúpols van creixent, la bola de neu es va engrossint i alhora la duresa de la

penitència no minva. En aquests moments és fàcil sorprendre'l assegut a la Seu esperant neguitós el confessor i pregant des del seu abisme. Desitjava que el capellà li manés no tornar a confessar res de tot allò, però no gosava demanar-l'hi.

d) *Convent dels Dominics*. Ja hi havia estat alguns dies en els seus primers temps. Ara hi torna unes setmanes, en els moments més durs de la desolació. En les llargues estones d'oració suplica amb tota força a Déu que l'alliberi, però l'amargor que brota del seu interior el condueix a la desesperació. Al costat del seu recer hi havia un forat profund i en diverses ocasions el fracassat “conqueridor de la santedat” es va sentir temptat de posar fi a la seva vida. Després dels embats exclamà: «Déu meu, no faré res que et pugui ofendre».

5.2.1. Sintetitzem

Aquest període li va fer descobrir que la integritat, la santedat, la llum de Déu... no es “conquereixen” sinó que es “reben” gratuïtament. Tota la vida havia posat la confiança en les seves pròpies forces; ara està començant a posar la confiança només en Déu. Sempre havia estat ell, el protagonista, i ara els exercicis que està vivint li fan passar el protagonisme a Déu.

Aprèn a caminar des de la gratuïtat, no des de la conquesta, ni del preu... Ha experimentat que ja no necessita protegir-se de la seva indigència, ni de la culpa. Ni tampoc cal que s'atribueixi el bé que Déu li regala. Només queden Déu i la seva misericòrdia, la seva glòria i la pròpia feblesa.

Està rebent una llibertat més pregona que la que tenia quan el vèiem baixant lliure i feliç les muntanyes de Montserrat. Està començant a alliberar-se del propi ego, del narcisisme, de l'autocentrament... S'ha deixat a les mans de Déu, li ha passat el volant de la vida. Ell mateix dirà que el camí espiritual passa per la desapropiació, per la superació de l'egolatria i el narcisisme...

me..., per la humilitat. «Cadascú ha de pensar que tant s'aprofitarà en totes les coses espirituals com sortirà del seu propi amor, voluntat i interès» [189].

Tot plegat estarà en la base dels Exercicis Espirituals que ell viu per aquells carrers, i que en la tercera etapa de la seva vida manresana havia de deixar formulats en el seu nucli fonamental.

INVITACIÓ A LA PREGÀRIA

La fragilitat d'Ignasi i la meua fragilitat

T'ofereim pregar amb les propostes que ofereixen els Exercicis («veure les persones, oir el que diuen, mirar el que fan» [EE 106-108]).

Et suggerim que et situïs a la plaça de Sant Domènec (físicament o amb la imaginació), enmig del bullici del centre de la ciutat de Manresa [Foto 21]. Un cop asserenat i assossegat pots llegir aquest fragment de l'*Autobiografia* [Au 23-24]:

«Aquesta temporada s'estava en una cambreta que li havien donat els dominics en el seu monestir i seguia fent les set hores d'oració agenollat, llevant-se sempre a mitjanit, i tots els altres exercicis ja esmentats. I en cap d'ells no trobava remei per als escrúpols, tot i que feia molts mesos que el turmentaven.

Una vegada, per la gran tribulació que passava, es posà a resar i ple de fervor començà a fer crits a Déu vocalment, tot dient:

—Socorreu-me, Senyor, no trobo cap remei ni en els homes ni en cap criatura; i si creguéis que podia trobar-lo, cap treball no se'm faria massa gran. Mostreu-me, Senyor, on puc trobar-lo, perquè baldament calgui anar darrere un gosset que em doni el remei ho faré.

Mentre estava amb aquests pensaments, li venien moltes temptacions, i amb gran força, de tirar-se per un forat gran que hi havia en aquella cambra, tocant al lloc on feia oració.

I, sabent que matar-se era pecat, tornava a cridar:

—Senyor, no faré res que us ofengui!

I repetint moltes vegades aquestes paraules i les anteriors».

Llegeix-lo, rellegeix-lo, evoca les escenes... pausadament: pots seguir la pauta dels Exercicis:

a) *Mira les persones:*

- Les del carrer que van i vénen per la plaça de Sant Domènec, que xerren, fan negocis o seuen en un bar.

- I mira Ignasi que aquí mateix fa cinc-cents anys se sent ben perplex i trencat.
 - En tercer lloc, mira't a tu mateix...! Els teus possibles desconcerts, les teves fragilitats, la teva feblesa...
- b) *Escolta el que diuen:*
- Les persones del carrer enmig del brogit de la ciutat.
 - Escolta les paraules que surten del més profund de l'ànima d'Ignasi.
 - Escolta si també de tu surt ara alguna paraula interior.
- c) *Mira el que fan:*
- Les persones del carrer.
 - I mira el que fa i el que no fa Ignasi mentre està pregant a la seva cambra.
 - I mira't a tu mateix, el que fas i el que no fas.
- d) Tot plegat a poc a poc, en diàleg amb el Senyor, sense pressa.
- Si encara et quedés temps: mira si en la teva vida hi ha hagut episodis desconcertants, potser dolorosos. Tal vegada, vistos en perspectiva, pots dir que han estat camins pels quals Déu t'ha anat ensenyant i conduint.
 - Evoca experiències personals en les quals has acabat per constatar que “jo sol no ho puc tot”, que “la meva fragilitat necessita ser enfortida per la gràcia”. Experiències, en definitiva, de rendició de la fortalesa interior.
 - Acaba la pregària amb un parenostre dit enmig de la gent, mentre evokes Ignasi, i mirant-te a tu mateix. És possible que cada paraula del parenostre agafi una nova tonalitat.

6. TERCER PERÍODE, TOT ÉS GRÀCIA!

*Quan ha encaixat que no ho controla tot
comença a rebre un devessall de llum del tot gratuït.*

En assumir que ell no conquereix “la llum” de Déu, la pregonesa de la seva existència..., en deixar-se anar del tot a les mans de Déu, llavors és desbordat per repetits moments d’“il·luminació”. Veurem que li és donat un profund coneixement de la interioritat de Déu (el misteri de la Trinitat), que rep el coneixement intern de la humanitat del Senyor Jesús, etc. Rep la saviesa.

6.1. La història. Comença l'època manresana de les grans il·luminacions

El cim d'aquesta època és l'anomenada “il·lustració del Cardener”. A la seva vellesa, fraternalment coaccionat pels seus companys, narra alguns fragments de la seva vida. Conta que una vegada, anant a l'església de Sant Pau pel camí del riu Cardener, s'assegué de cara al riu; llavors se «li obriren els ulls de l'enteniment i entengué moltes coses –de la vida espiritual, de la fe i de les lletres– amb una il·luminació tan gran que totes les coses li semblaven noves, com si fos un altre home i tingués un altre intel·lecte». I explica que: «En tot el curs de la seva vida, recollint tots els ajuts de Déu i de totes

les coses apreses, no li semblava haver aconseguit tant com aquella vegada» [Au 30].

Aquesta època devia anar de l'octubre del 1522 al febrer del 1523.

6.2. Geografia. Passeig contemplatiu pels llocs cabdals d'aquest període

6.2.1. *El Rapte, els carrers de la vila, la Seu i Sant Domènec*

a) *L'Hospital dels pobres de Santa Llúcia* (anomenat popularment “el Rapte”). Fou el seu lloc d'estada habitual, del qual hem parlat sovint i al qual ara tornem. Una tradició local diu que un vespre, mentre es cantaven les

completes a la capella de l'Hospital, tingué un "rapte" que el va deixar immòbil vuit dies allà a terra [Foto 18]. Sigui el que sigui veritat d'aquesta tradició, és innegable que els onze mesos manresans foren com un "rapte" que el féu sortir d'ell mateix per trobar-se del tot amb Déu i davant Déu. En aquests onze mesos és arravatat per Déu i entra dintre el seu Misteri, a poc a poc va passant de cavaller totpoderós a pelegrí que ha deixat de banda l'autosuficiència, que camina humilment, sol i a peu, lleuger d'equipatge.

Cal seure, agenollar-se, fer silenci profund... davant l'escultura jacent d'Ignasi adormit en la visió del Misteri Inefable de Déu. El Rapte és com una paràbola de les grans il·luminacions que Ignasi rebrà en aquesta tercera etapa.

D'altra banda, els senzills graons d'entrada a la capella de l'Hospital guarden l'encant de ser el bressol de les tandes d'Exercicis, car aquí Ignasi, en aquesta tercera etapa, reunia per primera vegada grups de persones a qui impartia els primers esbossos d'Exercicis. És l'encís del que és nou i originari, la primera pàgina d'una llarguíssima història de cinc-cents anys [Fotos 19 i 20].

b) *Les places i els carrers de la vila*. En aquesta nova etapa Ignasi està desitjós d'ajudar. Comença a integrar pregària i servei. «A més de les set hores d'oració, es dedicava a ajudar espiritualment algunes ànimes que l'anaven a buscar» [Au 26]. Comença a ser contemplatiu en l'acció, a trobar Déu en totes les coses.

c) *La Seu i Sant Domènec*. Entrem novament al silenci de la Seu o seiem

en un dels bancs de la sorollosa plaça de Sant Domènec [Foto 21]. Tot comença a ser-li nou, està estrenant, fascinat, una nova captació de Déu i del món. En l'*Autobiografia* [28-29] ens permet fer-ne un tast:

- *Déu és música*, no és geometria, no és "enigma misteriós". Ha rebut una nova captació de la Trinitat (segurament a Sant Domènec). Déu Trinitat és com tres tecles sonant a l'uníson, fent un acord...! Diu ell mateix: «L'enteniment començà a elevar-se-li com si veiés la Santíssima Trinitat en forma de tres tecles, amb tantes llàgrimes i sanglots que no podia més. [...] no pogué retenir les llàgrimes fins al dinar; ni havent dinat podia parlar de res més que de la Santíssima Trinitat. [...] fins al punt que tota la vida li ha quedat aquella impressió de gran devoció quan resa a la Santíssima Trinitat» [Au 28].
- *La Natura se li fa tota diàfana, tota plena de llum*. Una captació esplendorosa de la Natura que el desborda de goig. Podríem imaginar-lo en el pla de la Seu mirant el riu i la Vall del Paradís, verda i riallera. Ell hi veu molt més enllà. Descobreix el Creador en tota la seva esplendor, veu que tot surt de Déu i que tot torna a Déu. «Una altra vegada se li representà en l'enteniment amb gran alegria espiritual la manera com Déu havia creat el món, com si veiés una cosa blanca de la qual sortien alguns raigs i com si Déu en tragués foc» [Au 29].
- *Comprèn que ha de deixar les extremitats*. «Quan començà a ser consolat per Déu i veié el fruit que feia a les ànimes amb el tracte,

abandonà aquelles extremitats d'abans i es tallava ja ungles i cabells» [Au 29]. Segurament que les extremitats inicials han estat profitoses, però la “filosofia” d'Ignasi és d'estar enmig de la gent, i això demana un altre capteniment.

- *L'Eucaristia se li “transfigura”*. Comprèn profundament el seu sentit, la missa se li il·lumina, pren consciència de la presència del Senyor en el Sagrament. «Oint Missa en l'església d'aquell monestir, veié amb els ulls interiors una mena de raigs blancs que baixaven de dalt. Veié clar amb l'enteniment com Jesucrist nostre Senyor estava en aquell Santíssim Sagrament» [Au 29].
- *Copsa amb vivesa la “humanitat” de Crist*; experimenta la “carnalitat” d'aquell que és diví (és aquella experiència que l'evangeli de Sant Joan expressa amb radicalitat: «El Verb es féu carn» (Jo 1,14). «Sovint i bona estona, mentre feia oració, veia amb els ulls interiors la humanitat de Crist i la seva figura, la qual li semblava un cos blanc» [Au 29].

Són “consolacions” que el deixen del tot canviat i que ell amb la seva força mai no hauria pogut conquerir. Però la més important de totes aquestes il·lustracions s'esdevé un dia mentre fa camí vora el Cardener cap a Sant Pau.

6.2.2. El Pou de Llum i la Creu del Tort

a) *L'exímia Il·lustració del Cardener*. És el moment de gràcia, inesperat, culminació de tot el camí del Pelegrí en els seus dies manresans. La commemo-

rem sota del barri de la Balconada, en el lloc anomenat “Pou de Llum” [Foto 22]. Llegim-ho, com ell mateix ho explicà al final dels seus dies [Au 30]:

«Un dia anava per devoció a una església distant una mica més d'una milla de Manresa –crec que es diu sant Pau– i el camí va vora el riu. Tot caminant amb les seves devocions, s'assegué una estona de cara al riu, que passava al fons.

I mentre estava allí assegut, se li comencen a obrir els ulls de l'enteniment. No és pas que veïés alguna visió, sino que entenia i coneixia moltes coses –de la vida espiritual, de la fe i de les lletres– i amb una il·luminació tan gran que totes les coses li semblaven noves. És impossible declarar els punts particulars que aleshores entengué, tot i que foren molts.

Només que va rebre una gran claredat a l'enteniment, fins al punt que en tot el curs de la seva vida, fins més enllà dels seixanta-dos anys, recollint tots els ajuts rebuts de Déu i totes les coses apreses, encara que les ajunti en una sola, no li sembla haver obtingut tant com en aquella vegada. [Es va quedar amb l'enteniment il·lustrat d'una manera tan extraordinària, que li semblava com si fos un altre home i com si tingués un altre intel·lecte que el d'abans].».

Nosaltres ens asseiem en qualsevol racó, mirant el Cardener i Montserrat. Fem silenci una llarga estona, i molt des de dintre. Aquí sant Ignasi “qual·là”. És el lloc més sant de la Manresa ignasiana. En aquest lloc i il·lustració

tenen els ulls posats totes les espiritalitats ignasianes i tota l'obra social, cultural, pedagògica i intel·lectual que neixen de la inspiració d'Ignasi.

Imaginem l'Ignasi manresà, el sentiment interior de trobar-se embolcallat pel Misteri de Déu, i de sentir que aquest Misteri de Déu inspirava el seu caminar. Moltes vegades recordà aquest racó fundant davant el Cardener i Montserrat. Molts místics han tingut la seva il·luminació, per això, per commemorar la Il·lustració de sant Ignasi, aquest lloc s'ha batejat com el "Pou de Llum", i s'hi ha posat una espiral que puja i baixa del pou, amb els noms de místics de tots els temps i tradicions religioses. Tot ens porta a admirar i desitjar la llum d'aquests homes i dones savis i sants.

Ben segur també que al llarg de la nostra vida hi ha hagut moments d'il·luminació, poden haver estat esclats de llum exuberant o petites llumeneres que il·luminen el camí. Potser ens costa de reconèixer-los: a cops la llum és tan habitual, i ens acompanya tan suauement, que ni ens n'adonem.

b) *La Creu del Tort. L'Autobiografia* [31] afegeix: «Això va durar una bona estona i després anà a agenollar-se davant d'una creu, a la vora, i donà gràcies a Déu».

A la Creu del Tort es dona la culminació del pelegrinatge d'Ignasi a Manresa. Ara podem recordar els seus passos.

– El noieta de la noblesa basca enviat a formar-se a les corts de Castella per esdevenir una persona important en el món de la noblesa, el govern, la diplomàcia, i si cal, la milícia... Se sabia prou un trepa de l'època (què

es podia fer altrament!); amb la seva força, intel·ligència, voluntat i capacitat sabia que li seria possible escalar els més grans honors.

- Una bala (enemiga o amiga?) a Pamplona el va fer pensar i decidí un canvi de rumb, de paradigma.
- Comença el seu Pelegrinatge creient que s'havia deseiixit de tot... Arriba a Manresa sense espasa ni vestits de marca, però encara no s'havia deslliurat de ser un "trepa"! Només que ara l'objectiu era un altre: "conquerir" la màxima honorabilitat en el Regne de Déu, ja no en el Regne de l'Emperador. Però continuava creient que amb la seva força, intel·ligència, voluntat i capacitat... podria escalar els cims de la santedat, del seguiment de Crist.
- La primera i segona etapa manresanes són encara les del qui creu ingènuament que pot abastar la santedat. I acaba derrotat per Déu...! En el seu màxim de derellicció, quan ha descobert que d'ell no pot res, està disposat a anar darrere un gosset: «Socorreu-me, Senyor, no trobo cap remei ni en els homes ni en cap criatura; i si creguéss que podia trobar-lo, cap treball no se'm faria massa gran. Mostreu-me, Senyor, on puc trobar-lo, perquè baldament calgui anar darrere un gosset que em doni el remei ho faré» [Au 23].
- Finalment, el Pelegrí, a Manresa, ha estat alliberat de tota mena de fariseisme que creu que pot comprar Déu amb les bones obres, que el pot controlar, i ha esdevingut el «publicà» que se sap «pecador i tanmateix cridat a ser servidor del Senyor» (definició de jesuïta que donà la Congregació General 32).

- L'espiritualitat ignasiana neix d'aquí! I el deixeble d'Ignasi es postra davant la Creu del Tort i rep, agraït, aquesta "filosofia de la gratuïtat".
- El trajecte interior dels onze mesos manresans restarà recollit de manera pedagògica en els seus Exercicis Espirituals. I serà el rerefons des del qual escriu les *Constitucions* de

la Companyia de Jesús i comença a promoure personalment tota mena d'obres: des de catequesi per a nens fins a centres socials per a acolliment de prostitutes, creació de col·legis i universitats, i enviament a terres remotes de molts dels seus companys, mediacions per reconciliar poders polítics en conflicte, etc.

INVITACIÓ A LA PREGÀRIA

Desbordat d'agraïment

Et proposem una pregària molt senzilla. Pots imaginar Ignasi a Manresa desbordat d'agraïment, demanant, com ell proposa en els Exercicis: «coneixement intern de tant de bé rebut, per tal que jo, enterament reconegut, pugui en tot estimar i servir sa divina majestat» [EE 233].

a) Adora, com fa Ignasi, la Trinitat (que ell capta com un acord musical de tres tecles), o la Humanitat del nostre Déu, o adora'l present en la Natura esplendorosa.

b) Tot seguit, repassa l'itinerari que has fet ajudat de la proposta de contemplació que fa aquest quadern. Assaboreix-ne els moments més lluminosos com qui fulleja un àlbum de fotos.

c) Si et sembla, en un full de paper, ves escrivint una lletania amb cadascun dels desigs que han sortit del teu cor en resseguir aquests "llocs sants" de

la Manresa ignasiana. Rere cada frase escriu (o canta interiorment) «en tot servir i estimar».

d) Acaba la teva pregària amb l'oració de sant Ignasi:

«Preneu, Senyor, i rebeu tota la meua llibertat, la meua memòria, el meu enteniment i tota la meua voluntat, tot el que tinc i posseeixo; vós m'ho donareu, a vós, Senyor, ho torno; tot és vostre, disposeu-ne segons la vostra entera voluntat; deu-me el vostre amor i gràcia, que aquesta em basta» [EE 234].

En la nostra contemplació potser ens hem animat a resar aquesta pregària. O en tot cas hem demanat al Senyor que un dia la puguem dir des del cor. El Papa Benet XVI confessava, en l'audiència als jesuïtes durant la Congregació General 35 (2008), que era «una pregària que sempre em sembla massa elevada, fins al punt que gairebé no m'atreveixo a resar-la, i que, no obstant això, sempre hauriem de repetir».

1. Vista interior de la Cova de Sant Ignasi
2. Balma a la riba del Cardener
3. Sant Ignasi resant a la Cova –Centre d'Espiritualitat de la Cova (pintura de Martí Coronas, s. xx)

4

5

6

4. Sant Ignasi escrivint els Exercicis –Cova de Sant Ignasi (retaul de alabastre de Joan Grau, s. xvii)
5. La ferida de Pamplona –Centre d'Espiritualitat de la Cova (bronze de Carles Flotats, s. xx)
6. Vetlla de Montserrat –Cova de Sant Ignasi (majòlica de Joan B. Guibernau, s. xx)

7. Vista de Montserrat que Sant Ignasi tenia des de la Cova
8. La Creu de la Guia i el Pont Vell. Al fons, la basílica de la Seu i el Centre d'Espiritualitat de la Cova
9. El Cardener i el Pont Vell

10. Hospital medieval
similar a l'Hospital de
Pobres de Manresa
(gravat del s. xi)

11. Interior de la capella
de l'Hospital de Santa
Llúcia

12

- 12. Detall de la capella de l'Hospital de Santa Llúcia
- 13. Vista exterior de la basílica de la Seu
- 14. Interior de la basílica de la Seu

13

14

- 15. Vista exterior del santuari de Santa Maria de Viladordis
- 16. Interior del santuari de Santa Maria de Viladordis
- 17. Interior de la capella de Sant Ignasi Malalt, l'Hospitalet Amigant de Manresa

15

16

17

18

18. El "Rapte" de Sant Ignasi a l'Hospital de Pobres de Manresa

19. Portal de la capella de l'Hospital on Sant Ignasi donava els Exercicis

20. Sant Ignasi donant els primers Exercicis a l'Hospital (bronze de Carles Flotats, s. xx)

19

20

21

22

- 21. Plaça de Sant Domènec, on hi havia el convent dels Dominics
- 22. El Pou de Llum, on es commemora l'Exímia Il·lustració

«Ajudar» és el verb amb què Ignasi de Loiola expressà modestament el seu gran desig de fer el bé als altres.

*Sota aquest lema de servei i senzillesa,
l'Escola Ignasiana d'Espiritualitat (EIDES)
ofereix aquesta sèrie de materials ignasians.*

Escola Ignasiana d'Espiritualitat (EIDES) Col·lecció «Ajudar»

74. J. M. RAMBLA - SEMINARI D'EXERCICIS (EIDES). Exercicis espirituals de sant Ignasi de Loiola. Una relectura del text (4) - 75. C. MARCET. Ignasi de Loiola: un itinerari vital - 76. P. ARRUPÉ. Homes i dones per als altres - 77. I. ESPINA CEPEDA. Exercicis ignasians acompanyats per santa Teresa - 78. D. MOLLÀ. El «més» ignasià: tòpics, sospites, deformacions i veritat - 79. J. M. RAMBLA - SEMINARI D'EXERCICIS (EIDES). Exercicis espirituals de sant Ignasi de Loiola. Una relectura del text (5) - 80. C. MARCET. Rellegint les nostres vides - 81. J. M. RAMBLA - SEMINARI D'EXERCICIS (EIDES). Exercicis espirituals de sant Ignasi de Loiola. Una relectura del text (6) - 82. D. MOLLÀ. Pedro Arrupe, carisma d'Ignasi: preguntes i propostes - 83. F. RIERA. Immersió en la Manresa ignasiana

Els títols d'aquesta col·lecció es poden descarregar d'internet a: www.cristianismeijusticia.net/eides

La Fundació Lluís Espinal envia gratuïtament els quaderns EIDES a tothom que ho sol·licita. Si voleu rebre'ls, demaneu-los a Cristianisme i Justícia.

Cristianisme i Justícia

Roger de Llúria 13 - 08010 Barcelona
93 317 23 38 - info@fespinal.com
www.cristianismeijusticia.net

cristianismeijusticia

cijusticia

fespinal89